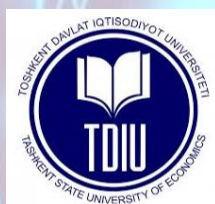

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ
МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

**ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

**ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА
МЕНЕЖМЕНТ ВА КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВНИНГ АҲАМИЯТИ**

халқаро илмий-амалий конференцияси маъруза тезислари тўплами

**Ўзбекистон, Тошкент ш.,
2020 йил 20 май**

1-расм. Таваккалчиликнинг бошқариш тамойиллари¹⁸³

Биринчи принцитни амалга оширишнинг маъноси шуки тадбиркорликда рискни минималлаштиришда қарор қабул қилиш орқали қуйидагиларга эътибор бериши лозим:

-агар иши аксига содир бўлса кўрадиган зарарини максимал хажмини ҳисобга олиши;

-уни кираётган капитали ва бошқа хусусий молиявий ресурслар билан таққослаб келгусида кўрилган зарар банкиротга олиб келмаслигини ҳисобга олиш лозим.

Иккинчи принцитни амалга ошириш эса тадбиркор куруниш мумкин бўлган зарар миқдорини билган ҳолда таваккалчилик эҳтимоли қандай унинг оқибати нимага олиб келишни аниқлашини ҳамда бу маълумотлар асосида тадбиркор таваккалчилик хатари учун масъулиятини ўз зиммасига олиш ёки шу масъулиятни ўзгалар (суғурталаш орқали) зиммасига юкланиш ёки шу тадбирни бажаришдан воз кечиш тугрисида қарор қабул қилишни талаб қилади.

Учинчи принцитни амалга оширишда тадбиркор хатарга боришни таваккал қилишда унинг назарида тутаётган натижаларни, йўқотиш хажмини ҳисобга олиш лозим.

Хулоса қилиб шуни таъкидлаш мумкинки, иқтисодиётни ривожлантиришда тадбиркорлик фаолиятида рисклар даромад олиш ёки зарар кўришга йўналтирилган riskли фаолиятдир. Одатда, тадбиркорлик riskи дегада ҳар қандай тадбиркорлик шароитида вужудга келадиган, махсулотни, товарларни ишлаб чиқариш ва уларни сотиш, хизмат кўрсатиш билан, товар-пул ва молиявий муносабатлар билан, тижорат билан, шунингдек илмий-техникавий лойиҳаларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган рисклар тушунилади.

*Х.Х.Худойқулов
ТДИУ, PhD. доцент
Ж.Ф.Илҳомов
ТДИУ, магистрант*

МАМЛАКАТИМИЗДА ТАДБИРКОРЛИКЛИК ФАОЛИЯТИ РИСКНИИ МИНИМАЛЛАШТИРИШНИНГ ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ ТАҲЛИЛИ

Мамлакатимизда тадбиркорликлик фаолияти riskини минималлаштиришнинг амалий таҳлили сифатида тадбиркорлик riskларини минималлаштиришда орқали Республикаимизда ишбилармонлик муҳитини янада яхшилаш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ишончли ҳимоя қилинишини тағминлаш, уларни ҳар томонлама қоғллаб-қувватлаш ва жадал ривожлантириш ёғлидаги тоғсиқларни бартараф этиш борасида амалга

¹⁸³ Sharifxo‘jayev M., Abdullaev Yo. “Menejment”. Darslik. T.: “O‘qituvchi”, 2001. – B.702.

оширилаётган комплекс чора-тадбирлар 2019 йил давомида 31766 та янги кичик тадбиркорлик субъектларини (деҳқон ва фермер хоғжаликларидан ташқари) ташкил этиш имконини берди. Натижада 2019 йил 1 январ ҳолатига фаолият коғрсатаётган кичик тадбиркорлик субъектларининг сони 218170 тани ташкил этиб, оғтган йилнинг шу даврига нисбатан 11066 тага коғпайди. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига янада қулай шарт-шароитлар яратиб берилаётганлиги натижасида 2016 йил январ-декабр ойларининг дастлабки якунлари боғйича уларнинг улуши мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотида 56,9 фоизни (2018 йилнинг январ-декабр ойларида 56,5 фоиз), саноатда - 45,0 фоизни (40,6 фоиз), хизматлар соҳасида - 60,5 фоизни (57,8 фоиз), экспортда - 28,5 фоизни (27,0 фоиз) ва бандликда - 78,1 фоизни (77,9 фоиз) ташкил этди. 2019 йилнинг январ-декабр ойларида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари томонидан иқтисодиётга 19963,2 млрд.сўмлик инвеститсиялар киритилди. Бу республика боғйича жами киритилган инвеститсиялар ҳажмининг 40,3 фоизини ташкил этади. Шунингдек, улар томонидан 20677,7 млрд.сўмлик қурилиш ишлари бажарилди (жами қурилиш ишлари ҳажмининг 70,7 фоизи) ёки оғтган йилнинг шу даврига нисбатан 15,6 фоизга оғсди.

Мамлакатимизда инсон манфаатларини муҳофаза қилиш, хусусан, фуқароларнинг ҳаёти, саломатлиги ва мол-мулкани суғурта қилишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Тадбиркорлик фаолиятида рискларни амалий минималлаштиришда “Ўзбекинвест” экспорт-импорт миллий суғурта компанияси ана шундай барқарор хизмат кўрсатувчи ташкилотлардан биридир. Компания яқинда Ўзбекистон молия бозорида энг юқори халқаро рейтингга эга бўлди. “Моодйъс Инвесторс Сервисе Лтд.” халқаро рейтинг агентлиги “Ўзбекинвест” экспорт-импорт миллий суғурта компаниясининг халқаро молиявий барқарорлик рейтингини “барқарор” прогнози билан Б1 дан Ба3 га кўтарди. Компания матбуот хизматидан маълум қилишларича, бунда суғурта мукофотларини йиғиш, ўз фаолиятини диверсификатсиялаш бўйича барқарор ўсиш кўрсаткичлари, шунингдек, суғурта портфели капитализатсиясининг юқори даражаси, компания улушида давлатнинг иштироки каби омиллар ҳисобга олинган. Бундай нуфузли халқаро рейтингнинг қўлга киритилиши компаниянинг очиклиги ва қайта суғурталаш бўйича халқаро бозордаги фаолиятини кенгайтиришга интилишининг ёрқин исботидир.

Бугунги кунда компания томонидан тадбиркорлик субъектлари ва аҳолига қулайлик яратиш мақсадида янги суғурта бўлинмаларини очиш ва фаолияти географиясини кенгайтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. 2015-йилда етита суғурта бўлими очилиб, ҳудудий бўлинмалар сони 145 тага етди. Улар орқали 49,2 миллиард сўм суғурта мукофотлари йиғилиб, қарийб 10 миллиард сўм суғурта қопламалари тўлаб берилди. Инвеститсия дастурига киритилган 67 лойихага умумий қиймати 15,17 триллион сўм суғурта ҳимояси тақдим этилди. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 24 фоиз кўпдир. Мамлакатимизда ишлаб чиқаришни ривожлантириш, корхоналарнинг экспорт салоҳиятини ошириш чоралари кўрилмоқда. Ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг жаҳон

бозорига чиқишида суғурта хизматининг ҳам ўз ўрни бор. Жорий йилда “Ўзбекинвест” экспорт-импорт миллий суғурта компанияси маҳаллий экспортчилар мулкӣ манфаатларини комплекс суғурта қилиш мақсадида уларга 131,6 миллиард сўмлик хизматлар кўрсатди.

Мажбурий суғурта турлари борасида ҳам кенг кўламли юмушлар бажарилаётир. “Транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисида”ги ва “Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисида”ги қонунлар ижроси юзасидан олиб борилаётган ишлар шулар жумласидандир. Мазкур мажбурий суғурта қилиш бўйича йиғилган суғурта мукофотлари 6,1 миллиард сўмни, тўланган суғурта қопламалари 2,3 миллиард сўмни ташкил этди.

Жорий йил ноябр ойидан «Ташувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни ижросини таъминлашга киришилди. Шу йил 26-майда қабул қилинган мазкур қонунга асосан ташувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш соҳасидаги муносабатлар янада ойдинлаштирилди. Унга кўра, мамлакатимиз ҳудудида барча турдаги транспорт воситаларида ташиш чоғида йўловчиларга етказилган зарар қопланиши кафолатланади.

Шуни таъкидлаш керакки, ҳозир нафақат табиий офат ёки касалликлар, балки тижоратдаги хавф-хатарлар ҳам суғурта идораларининг мадади билан ҳал этилмоқда. Зеро, суғурта хизматида икки томонлама муносабатлар кенгайиши бозор иқтисодиётининг асосий талабларидан биридир. Бундай хизмат тури ривожланган давлатларнинг барчасида ҳаётӣ эҳтиёжга айланган. Аксарият ҳолларда суғурталанувчиларнинг ўзлари ташаббускор бўлишади. Ана шундай фаоллашув юртимиз аҳолисида ҳам кузатилмоқда.

Ж.Ш.Одилов
ТДИУ докторанти

МОЛИЯ БОЗОРИ ВОСИТАЛАРИ ОРҚАЛИ ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ЭТИШНИНГ ИҚТИСОДИЙ МОҲИЯТИ

Жаҳон иқтисодиётининг глобаллашуви шароитида ҳар бир давлатнинг юқори даражадаги рақобатбардошлигини таъминлаш инвестициялар билан боғлиқлигини амалиёт натижалари асосламоқда. Ушбу жиҳатлар давлатларни ижтимоӣ-иқтисодӣ ривожлантириш, инвестицион салоҳиятни оширишнинг бозор имкониятларидан самарали фойдаланиш, инфратузилмани шакллантириш, молия бозори воситалари орқали инвестицияларни жалб этиш стратегияларини ишлаб чиқиш бугунги куннинг долзарб масалаларидан ҳисобланади.

Мамлакатимизда иқтисодиётнинг турли секторига йўналтирилган инвестицияларни кўпайтириш ва шу асосда ижтимоӣ-иқтисодӣ ривожланишни жадаллаштириш, халқнинг турмуш даражаси ва даромадларини ошириш муҳим омиллардан саналади. Ўзбекистон Республикасини 2017-2021 йилларда ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида «...мамлакат